

Udział Krakowskiej Akademii Handlowej w VIII i XXIII Światowym Kongresie Esperanto

Ludwik Laszar Zamenhof urodził się 15 grudnia 1859 r. w rodzinie żydowskiej w Białymstoku, mieście, które znajdowało się wówczas na terytorium Imperium Rosyjskiego.

W domu rodziny Zamenhofów mówiono w języku jidysz, a także, jak podają biografowie, w języku polskim i rosyjskim. Okres dzieciństwa Ludwik spędził w środowisku społeczności wielonarodowościowej Białegostoku. Sytuacja ta była dla niego okazją do obserwowania wrogich stosunków pomiędzy przedstawicielami zamieszkujących je narodów, takich jak: Polacy, Żydzi, Białorusini, Ukraińcy, Niemcy i Rosjanie. Za główną przyczynę konfliktów Zamenhof uznał brak wspólnego języka. Tak więc jego pragnieniem było stworzenie języka, który mógłby wszystkich połączyć.

W wieku 10 lat, Ludwik napisał dramat *Wieża Babel, czyli tragedia białostocka w pięciu aktach*.

Mając 13 lat Ludwik zakończył naukę w białostockiej szkole podstawowej, a od jesieni 1869 r. zaczął uczęszczać do miejscowego gimnazjum. Wówczas to stworzył pierwszą, wersję swojego języka – *Lingwe Uniwersala*.

Ludwik Zamenhof, ok. 1879 r. - Wikipedia, wolna encyklopedia

W latach 1879 – 1881 studiował medycynę w Moskwie. W 1881 roku przeprowadził się do Warszawy, gdzie do 1885 r. kontynuował studia. Jako specjalizację wybrał okulistykę. Dalsze studia medyczne odbywał na

uniwersytecie w Wiedniu. A po ich ukończeniu pracował jako okulista w Warszawie.

Jednak jego pasją były języki, a pragnieniem opracowanie prostego języka służącego do międzynarodowej komunikacji, aby wszyscy bez problemu mogli się porozumieć. Tak więc Zamenhof został twórcą języka esperanto. Nowo utworzony przez niego język esperanto miał być językiem pomocniczym, nie zastępującym języków narodowych.

Zdecydowana większość słownictwa w esperanto pochodzi z języków zachodnioeuropejskich, z wpływami języków słowiańskich.

„W pierwszych dziesięcioleciach komunikacja w esperanto odbywała się niemal wyłącznie na piśmie, lecz po niespodziewanie popularnym Światowym Kongresie w 1905 w Boulogne-sur-Mer, który udowodnił możliwość używania języka także w mowie, szybko zaczęły się rozwijać również kontakty osobiste i spotkania między esperantystami”.

W roku szkolnym 1909/1910 w **Akademii Handlowej w Krakowie** na próbę wprowadzono nauczanie języka esperanto, a zadania tego bezpłatnie podjęło się Krakowskie Towarzystwo Esperanto. Naukę nowego języka powierzono profesorowi **Bronisławowi Kuhlowi**.

Bronisław Kuhl - Wikipedia, wolna encyklopedia

Bronisław Kuhl pseudonim Baroko (ur. 19 sierpnia 1886 r. w Warszawie, zm. 6 marca 1955 r. w Warszawie) był polskim esperantystą. Języka esperanto nauczył się w 1906 roku. Był wówczas jednym z głównych propagatorów esperanto w Krakowie. Poza tym był krytykiem i tłumaczem tego języka. W 1912 roku opublikował podręcznik do nauki esperanto. Pisał recenzje i krytyki w czasopismach: *"Pola Esperantisto"*, *"British Esperantist"*, *"La Bela Mondo"*, *"Universo"* itp.

Bronisław Kuhl przekładał z języka polskiego na esperanto Henryka Sienkiewicza, Adolfa Dygasińskiego, Andrzeja Niemojewskiego, Adama Grzymałę Siedleckiego.

W naszej szkole zaczęto wykorzystywać język esperanto w korespondencji handlowej oraz do porozumiewania się poza granicami kraju.

W 1910 r. Kółkiem Esperantystów w naszej szkole kierował profesor **Witold Skalski**.

Witold Skalski zdjęcie z albumu uczestników Kongresu esperantystów w Krakowie, 1912 r. - Wikipedia, wolna encyklopedia

Witold Skalski ukończył w 1904 r. studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego, a następnie odbył studia uzupełniające w Akademii Handlowej

w Wiedniu. W latach 1905–1909 pracował w Galicyjskim Banku Krajowym, a przez dalsze 10 lat wykładał w **Akademii Handlowej w Krakowie**.

W czasie, gdy Skalski kierował Kółkiem Esperantystów w naszej szkole, zorganizowano 6 posiedzeń, na których wygłaszano lub odczytywano prace tłumaczone oraz prace własne uczniów. Kółko Esperantystów liczyło 26 członków i dysponowało 34 książkami oraz czasopismami takimi jak: „*Esperanto*”, „*Universo*” i „*Pola Esperantisto*”.

Następcą Witolda Skalskiego został **Antoni Grabowski**.

Antoni Grabowski - Wikipedia, wolna encyklopedia

Urodził się on w 1857 r. Z wykształcenia był inżynierem chemikiem, wybitnym poliglotą, który jako pierwszy prowadził kursy esperanto w kilku krakowskich szkołach. Zasłynął jako tłumacz i działacz międzynarodowego ruchu esperantystów oraz jeden z najbliższych współpracowników Zamenhofa. Był nauczycielem języka esperanto i prelegentem. Od 1908 roku pełnił funkcję

prezesa Polskiego Związku Esperantystów. Przełożył na język esperanto m.in. „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza i „Halkę” Stanisława Moniuszki. W latach 1908 – 1914 Antoni Grabowski prowadził w kilku warszawskich szkołach kursy esperanto.

Zmarł w 1921 roku w Warszawie.

Antoni Grabowski (w środku) w gronie polskich poetów esperanckich, 1921 r.
- Wikipedia, wolna encyklopedia

Jak czytamy w sprawozdaniach dyrekcji, na szkolnych spotkaniach Esperantystów w krakowskiej **Akademii Handlowej** młodzież dużo rozmawiała, aby nabrać biegłości w posługiwaniu się tym językiem. Konsekwencją tego miało być uczestnictwo uczniów w mającym się odbyć w wakacje 1912 roku VIII Światowym Kongresie Esperanto. Wydawano wtedy w naszej szkole dwie gazety w języku esperanto. Młodzież często odwiedzała bibliotekę szkolną, w której zgromadzone były książki i czasopisma w tym języku. Nasi uczniowie licznie korespondowali ze swoimi kolegami z innych akademii handlowych. W 1911 roku przetłumaczyli z języka polskiego na esperanto listy handlowe z działu towarowego oraz z esperanto na język polski listy z działu bankowego.

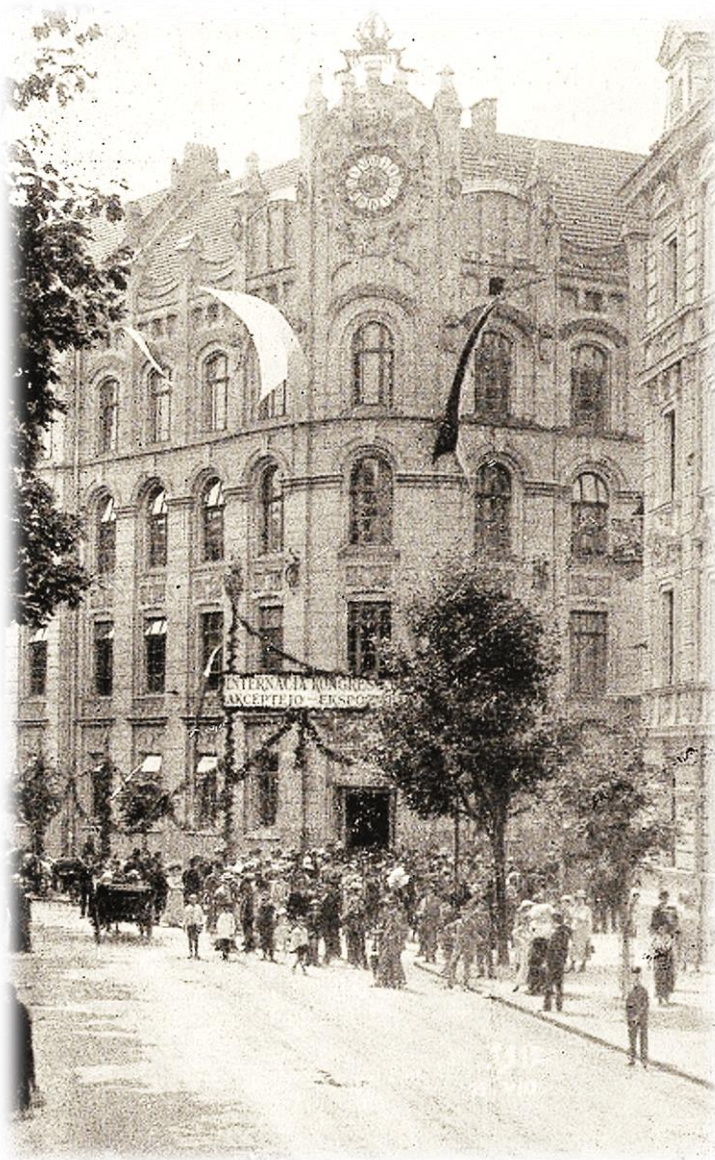
Przygotowania do mającego się odbyć Kongresu rozpoczęto na początku 1912 roku. Finansowaniem Kongresu zajęła się Rada Miasta Krakowa, która wyraziła zgodę na korzystanie z sali Teatru Starego oraz z gmachu Akademii Handlowej. 8 sierpnia 1912 roku straż pożarna rozpoczęła dekorowanie miasta. I tak przed Akademią Handlową i wystawą przemysłową wkopano maszty, na których miały być umieszczone flagi i napisy. Za ich przygotowanie oraz

dekorację wnętrza Akademii Handlowej i Teatru Starego odpowiedzialny był Zakład Józefitów.

Obrady Kongresu zaplanowano w sali Teatru Starego, a pomieszczenia dla prasy, biuro prasowe, spotkania sekcji, wystawa - w szkolnych salach Akademii Handlowej przy ul. Kapucyńskiej. Za organizację Kongresu odpowiadał Komitet, na czele którego stanął bakteriolog prof. Odo Bujwid, przewodniczący Krakowskiego Towarzystwa Esperanto.

Odo Feliks Kazimierz Bujwid. Fotografia portretowa z lat 30 XX wieku.
- Wikipedia, wolna encyklopedia

Gmach Akademii Handlowej. VIII Światowy Kongres Esperanto w 1912 roku
- Wikipedia, wolna encyklopedia

W Akademii Handlowej zaplanowano obrady 28 sekcji (m.in. lekarzy, pocztowców, nauczycieli, katolików i in.), obrady robocze i plenarne Powszechnego Związku Esperantystów (*Universala Esperanto Asocio*) miały odbywać się w sali Teatru Starego.

Ludwik Zamenhof - Wikipedia, wolna encyklopedia

VIII Światowy Kongres Esperanto został zorganizowany w dniach 11 – 18 sierpnia 1912 roku. Udział w Kongresie wzięli esperantyści z Europy, Azji i Ameryki.

Po południu, 11 sierpnia o godz. 15 delegaci zebrali się w sali Teatru Starego na uroczystości otwarcia obrad. Sala Teatru Starego została udekorowana flagami i herbem miasta. Przy stole prezydialnym zasiedli obok Ludwika Zamenhofa, między innymi Odo Bujwid, Antoni Grabowski, wiceprezydenci Krakowa Szarski i Sare oraz radni miasta Krakowa. Obrady rozpoczął Carlo Bourlet, który zaproponował wybór władz Kongresu. Na przewodniczącego wybrano Szczepana Mikołajskiego, a na jednego z wiceprezesów Antoniego Grabowskiego.

Gości powitał prezydent Szarski, który odczytał tekst w języku esperanto. Podziękował on za wybranie Krakowa jako miejsca spotkania esperantystów. W imieniu Izby Handlowej przemawiał Jan Kanty Federowicz, a po nim przewodniczący Komitetu organizacyjnego Odo Bujwid, który mówił o stosunku esperanto do patriotyzmu. Na końcu zabrał głos Ludwik Zamenhof, który zrzekł się swojej oficjalnej roli w ruchu esperanckim.

Podczas odbywającego się Kongresu codziennie ukazywała się gazeta *Kongresa Bulteno*, wydawana jako dodatek do *Ilustrowanego Kuriera Codziennego*. W pierwszym numerze umieszczono portret Zamenhofa,

informacje o Polsce i Krakowie, dział telegramów, które nadeszły w związku z Kongresem oraz dział informacyjny.

Uczestnicy Kongresu po okazaniu karty kongresowej mieli prawo do bezpłatnego korzystania z komunikacji tramwajowej na terenie miasta.

Koszt uczestnictwa w Kongresie ustalono na 14,40 koron. Jako dowód wniesienia opłaty uczestnik otrzymywał kartę kongresową oraz odznaki kongresowe, mające kształt czworoboku z uszkiem, na którym umieszczono nagą kobietę siedzącą na skrzydlatej kuli ziemskiej. Po bokach umieszczono napis: VIII UNIWERS KONGRESO ESPERANTISTA = XXV JARA JUBILEO KRAKOW 1912.

W ramach Kongresu zorganizowano imprezy towarzyszące, takie jak przedstawienia, wykłady, wycieczki (do Wieliczki i Zakopanego) oraz konkursy.

W budynku Akademii Handlowej przygotowano wystawę wydawnictw esperanckich. Została ona otwarta już 9 sierpnia na III piętrze budynku. Całość zbiorów umieszczono w 5 salach, dzieląc je na cztery działy: wydawnictwa propagandowe, historyczne, literaturę i wydawnictwa biznesowe. W piątym pokoju znalazła się księgarnia. Prawie wszystkie dostępne w niej książki zostały sprzedane. Celem wystawy było pokazanie rozwoju języka esperanto w ciągu 25 lat jego istnienia. Koszt biletu wstępu dla osób niebędących uczestnikami kongresu wynosił 20 halerzy. Wystawę w ciągu kilku dni zwiedziło około 1700 osób (nie licząc uczestników).

Wystawa zorganizowana w Akademii Handlowej, 1912 r. - Wikipedia, wolna encyklopedia

Zaprezentowane na wystawie w budynku Akademii Handlowej zbiory (wydawnictwa esperanto) pochodziły z dwóch źródeł. Część organizatorzy otrzymali od wydawców, a drugą komitet organizacyjny zakupił od warszawskiego antykwariusza i bibliotekarza Aleksandra Brzostowskiego, który podczas organizacji wystawy wydawnictw esperanckich w Warszawie w 1910 roku otrzymał wiele publikacji od wydawców.

W ten sposób na wystawie w Akademii Handlowej znalazły się pierwsze podręczniki esperanto z 1887 roku, katalogi, broszury propagandowe i inne. Zgromadzone zbiory pozostały w Krakowie i miały stać się zaczątkiem muzeum.

Wikipedia, wolna encyklopedia - fot. zbiorowa uczestników VIII Kongresu Esperanto, 1912 r.

Zbiorowa fotografia uczestników Kongresu została wykonana podczas jednej z wycieczek na stoku wzgórza pod Kopcem Kościuszki. Wśród zgromadzonych, wcześniej wspomniany Odo Bujwid, Leopold Blumental - publicysta, prozaik, poeta, znawca i tłumacz literatury francuskiej i rosyjskiej, założyciel Polskiego Związku Esperantystów oraz członek Światowej Akademii Esperanto w Paryżu, a także wymieniony już wcześniej Antoni Grabowski – nauczyciel języka esperanto w naszej szkole.

Podobnie jak rozpoczęcie Kongresu, tak i jego zakończenie odbyło się w salach Teatru Starego. Tutaj też miał miejsce bal, podczas którego uczestnicy zaprezentowali się w strojach narodowych.

W 1913 roku wysunięto kandydaturę Ludwika Zamenhofa do Nagrody Nobla.

Ludwik Zamenhof zmarł 14 kwietnia 1917 roku.

Pierwszy Światowy Kongres Esperanto po I wojnie miał miejsce w 1920 w Hadze.

XXIII Światowy Kongres Esperanto odbył się również w Krakowie w dniach 1-8 sierpnia 1931 roku. Podobnie jak podczas pierwszego odbywającego się w Krakowie, za organizację zjazdu esperantystów odpowiedzialny był profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego – Odo Bujwid.

W ramach przygotowań do zjazdu zorganizowano kursy esperanto dla pracowników kolei, poczty i policji. Podobnie jak w 1912 roku w budynku Szkoły Ekonomiczno - Handlowej w Krakowie, znalazły się biura zjazdu. Otwarto też specjalną placówkę pocztową i kantor wymiany walut. Podczas tego Kongresu ukazał się pierwszy numer nowego czasopisma *Juna Samideano* (*Młody Współideowiec*) w języku polskim i esperanto, a *Ilustrowany Kurier Codzienny* publikował codziennie *Biuletyn Kongresowy* w języku esperanto, za co otrzymał podziękowania od profesora Bujwida podczas uroczystości zakończenia Kongresu.

Grupa uczestników 23. Światowego Kongresu Esperantystów w Krakowie.
Na zdjęciu m.in. Feliks i Lidia Zamenhof oraz Odo Bujwid. - Wikipedia, wolna encyklopedia

Z okazji tego Zjazdu, Rada Miasta Krakowa podjęła decyzję, aby ulicy Niecałej nadać imię Ludwika Zamenhofa. I tak w dniu 2 sierpnia 1931 r. uczestnicy zjazdu zebrali się na ulicy Niecałej. Uroczystość rozpoczęło przemówienie wiceprezydenta Klimka, który po przemówieniu odsłonił tabliczkę z nową nazwą ulicy oraz tablicę z informacją upamiętniającą nadanie nazwy z okazji Międzynarodowego Kongresu. Na tablicy został umieszczony tekst:

„Na pamiątkę światowego zjazdu esperantystów Rada m. Krakowa uczciła twórcę esperanta, oznaczając tę ulicę Jego nazwiskiem. Sierpień 1931”.

Jeśli chodzi o dalsze losy języka esperanto, to niektóre szkoły wyższe włączają esperanto do programów studiów lingwistycznych, natomiast inne oferują naukę esperanta jako osobny przedmiot. Na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu prowadzone są 3-letnie studia na kierunku interlingwistyka skupiające się na esperancie i używające go jako języka wykładowego.

Podobnie jak ma to miejsce z innymi językami naturalnymi, można otrzymać certyfikat językowy. Certyfikat językowy dla znajomości esperanto wydaje Państwowe Centrum Egzaminów Językowych działające pod auspicjami Uniwersytetu im. Loránda Eötvösa. Certyfikaty wydawane są zgodnie z systemem poziomów biegłości językowej przyjętej przez Radę Europy. Certyfikaty językowe wydaje również Uniwersytet Jagielloński oraz Francuski Instytut Esperanto.

Esperanto doczekało się także międzynarodowego uznania, w postaci dwóch rezolucji UNESCO, a także wsparcia ze strony znanych osobistości życia publicznego. W setną rocznicę powstania Światowego Związku Esperantystów Sejm Rzeczypospolitej Polskiej podjął uchwałę, w której złożył wyrazy uznania dla kontynuatorów dzieła dr. Ludwika Zamenhofa. W 2014 roku z inicjatywy polskich esperantystów język esperanto został wpisany na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Podsumowując - esperanto miał być językiem łatwym do nauczenia, tak aby mógł być przyjęty przez wszystkich jako drugi język, nauczany równolegle do języka narodowego i używany w sytuacjach wymagających międzynarodowego porozumiewania się. Jednak w praktyce do tego nie doszło – a językiem uniwersalnie stosowanym w komunikacji na całym świecie stał się język angielski.

BIBLIOGRAFIA:

1. Światowy Kongres Esperanto w 1912 roku – Wikipedia, wolna encyklopedia
2. Światowy Kongres Esperanto w 1931 roku – Wikipedia, wolna encyklopedia
3. „*Dziś i jutro*”, 15 listopada 1928, Nr 3
4. Sprawozdania Dyrekcji Akademii Handlowej 1909 r. - 1913 r.
5. „*Pomocniczy Język Światowy*” . Miesięcznik poświęcony propagandzie języka esperanto i rozważaniu zagadnień języka międzynarodowego, *maj 1931, Nr 5*
<http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/plain-content?id=281178>

Urszula Siwek - Faszyńska